

over vluchtelingen,
inburgering en
de Bibliotheek

De Bibliotheek en integratie

INLEIDING

Het *Rijk* is verantwoordelijk voor de toelating en de opvang van asielzoekers. De gemeente huisvest statushouders, voert de maatschappelijke begeleiding uit, geeft invulling aan de uitvoering van de participatieverklaring en ondersteunt statushouders bij het vinden van werk. Kern van het huidige inburgeringsstelsel is de eigen verantwoordelijkheid van de inburgeringsplichtige: men kan zelf kiezen bij welke taalaanbieder en wat voor soort onderwijs wordt gevolgd. Voor de inburgeringsplichtigen die moeten inburgeren, maar die het zelf niet redden, kan de gemeente een belangrijke rol spelen. Gemeenten hebben aangegeven de zaken in samenhang vorm te willen geven en hierbij regie te willen voeren op integratie, participatie en inburgering.

De bibliotheek ondersteunt, samen met de gemeente en andere partners, vluchtelingen bij hun integratie. Dit document biedt de bibliotheken achtergrondkennis, actuele informatie en good practices.

Vluchtelingen zijn asielzoekers die een asielvergunning (vergunninghouders of statushouders) hebben gekregen en in Nederland mogen blijven. Zij mogen hier werken en onderwijs volgen en moeten inburgeren.

WET INBURGERING

De *Wet Inburgering* (2006) is van toepassing op alle mensen van buiten de EU, van 16 tot 65 jaar, die in Nederland willen en mogen verblijven. Het doel van de verplichte inburgering is het verminderen van achterstanden bij de integratie van minderheden en het voorkomen van nieuwe achterstanden.

Nieuwkomers die inburgeringsplichtig zijn moeten binnen 3 jaar het inburgeringsexamen of het staatsexamen Nederlands als tweede taal halen.

Vanaf 2013 is de verantwoordelijkheid bij de inburgeringsplichtige gelegd. Onder meer door het zelf betalen van de inburgering, waarbij de mogelijkheid wordt geboden om daarvoor een sociale lening te sluiten. Ook wordt vastgelegd dat de gemeente verplicht is om maatschappelijke begeleiding te bieden.

De participatieverklaring, in 2016 ingevoerd, wordt dit jaar onderdeel van de Wet Inburgering en daarmee ook verplichtend voor de inburgeraars (zie pagina 2).

COA

Asielzoekers hebben bij hun aankomst in Nederland recht op opvang vanaf het moment dat ze asiel aanvragen totdat ze een verblijfsvergunning hebben of Nederland moeten verlaten. Het *COA* vangt hen op in opvangcentra, biedt hen basisvoorzieningen en begeleidt hen naar hun toekomst in Nederland of daarbuiten. Om asielzoekers die nog in afwachting zijn van de beslissing over hun *status*, zo veel mogelijk zelfredzaam te laten zijn en hun tijd zinvol te besteden op de COA opvang zijn er diverse mogelijkheden en activiteiten voor deze doelgroep. Onder andere:

- Het volgen van vrijwillige taallessen gegeven door taalvrijwilligers. Asielzoekers leren hier 'basis Nederlands'.
- Het verrichten van betaald werk onder **bepaalde voorwaarden**.
- Het verrichten van **vrijwilligerswerk**; hiervoor is een vrijwilligersverklaring nodig.

Vanaf 2017 is het mogelijk voor kansrijke asielzoekers om deel te nemen aan taallessen uit de voorinburgering op een AZC bij hen in de buurt. Met 'kansrijk' worden vastgestelde nationaliteiten bedoeld met een hoge kans op vergunningverlening, dat zijn op dit moment vooral Syriërs en Eritreeërs. Daarnaast wordt er op verschillende momenten gedurende het verblijf op een COA locatie stil gestaan bij de Nederlandse normen en waarden. Dit gebeurt onder andere in rechten- en plichtengesprekken die COA voert met nieuwkomers, in de informatiemap die asielzoekers ontvangen en in (groeps)gesprekken over grondrechten en kernwaarden. Ook toont het COA binnen 30 dagen na aankomst een voorlichtingsfilm waarin aandacht is voor grondrechten en elementen van de participatieverklaring.

DE GEMEENTE

De gemeente is verantwoordelijk voor de **huisvesting, de maatschappelijke begeleiding en de participatie** van de vergunninghouders. De Rijksoverheid bepaalt elk half jaar het aantal vergunninghouders dat gemeenten moeten huisvesten. **Grotere gemeenten moeten meer asielzoekers huisvesten** dan kleinere gemeenten. De gemeente ontvangt voor de maatschappelijke begeleiding € 2.370,00 per statushouder. Steeds meer gemeenten willen maatwerk kunnen bieden en inburgering inbedden in een breder traject van participatie en begeleiding naar werk. Inburgering is immers een middel, geen doel op zich.

GEMEENTE - MAATSCHAPPELIJKE BEGELEIDING

De maatschappelijke begeleiding bestaat uit:

- Praktische hulp: ondersteuning en coaching bij het regelwerk ten aanzien van wonen, zorg, werk, inkomen, verzekeringen, onderwijs en overige basisvoorzieningen en kennismaking met de lokale samenleving (bijvoorbeeld hulp bij inschrijvingen, aanvraag uitkering, openen bankrekening en betalen rekeningen, huur, verzekeringen, algemene levensbehoeften en praktische bewegwijzering in de buurt; weten waar gemeentehuis en politiebureau etc. zijn)
- Hulp bij start inburgering: informatie over het inburgeringstraject, praktische hulp bij het inschrijven voor een inburgeringscursus waar nodig
- Stimuleren van participatie en integratie: begeleiding en coaching ten behoeve van een actieve en positieve inzet van de statushouder om in de Nederlandse samenleving te kunnen participeren en kennismaking met lokale (maatschappelijke) organisaties
- Uitvoering van het participatieverklaringstraject (zie onder); vaak wordt de participatieverklaring als onderdeel gekoppeld aan de maatschappelijke begeleiding.

GEMEENTE - PARTICIPATIEVERKLARING

De **participatieverklaring** is landelijk ingevoerd voor alle inburgeringsplichtige nieuwkomers. Hiermee wil de overheid in een vroeg stadium aan nieuwkomers het belang van de integratie in de Nederlandse samenleving aan geven. De participatieverklaring heeft betrekking op de basisprincipes van onze Nederlandse samenleving. Begrippen als vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit staan daarin centraal. Met het ondertekenen van de participatieverklaring geven nieuwkomers aan dat zij hiervan kennis hebben genomen.

In het participatieverklaringstraject maken statushouders in een aantal bijeenkomsten kennis met de 'kernwaarden' van de Nederlandse samenleving. Het traject bestaat uit

- een inleiding in de Nederlandse kernwaarden
- de ondertekening van de participatieverklaring.

In de brochure '**Kernwaarden van de Nederlandse samenleving**' staan de Nederlandse kernwaarden, in het bijzonder: vrijheid, gelijkwaardigheid, solidariteit en participatie, centraal. De brochure is ter ondersteuning van het traject en in een groot aantal talen beschikbaar.

De participatieverklaring wordt een verplicht onderdeel van het inburgeringsexamen; vanaf oktober 2017 is het onderdeel van de Wet inburgering.

ProDemos heeft voor gemeenten een toolbox gemaakt met materialen die nodig zijn voor een workshop participatieverklaring. De *VNG* heeft een overzicht van de verschillende manieren waarop gemeenten de participatieverklaring invullen.

GEMEENTE – WERK EN VRIJWILLIGERSWERK

Vluchtelingen willen graag zo snel mogelijk aan het werk: zelfstandig worden en een ‘normaal’ leven opbouwen. Vluchtelingen met een verblijfsvergunning hebben vrij toegang tot *vrijwilligerswerk* en de Nederlandse arbeidsmarkt. Zij hoeven geen vrijwilligersverklaring of tewerkstellingsvergunning aan te vragen.

Om vluchtelingen sneller te laten participeren op de arbeidsmarkt is er veel aandacht voor toeleiding naar werk en vrijwilligerswerk. Door de Participatiewet zijn gemeenten verantwoordelijk voor de ondersteuning van statushouders bij het vinden van werk. Elke gemeente heeft zijn eigen aanpak. De *Werkwijzer Vluchtelingen* van de SER geeft actuele informatie.

NT2 TAALNIVEAUS

Het Europees Referentiekader, **ERK**, geeft een gemeenschappelijke basis voor de uitwerking van lesprogramma's, examens, leerboeken en dergelijke in heel Europa. Het beschrijft wat taalleerders moeten leren om een taal te kunnen gebruiken voor communicatie en welke kennis en vaardigheden zij moeten ontwikkelen. Dit zijn de taalniveaus die in Nederland in het NT2 onderwijs worden onderscheiden: A1, A2, B1 en B2. Deze niveaus zijn in Europees verband afgesproken, dus ook het Engels en het Spaans kennen dezelfde indeling. Als je de taal nog vrijwel niet beheerst, bevind je je op niveau A0; je bent een absolute beginner.

INBURGERINGEXAMEN, STAATSEXAMEN NT2 - I EN STAATSEXAMEN NT2 – II

Iedereen die moet inburgeren, krijgt een brief van DUO. Hierin staat op welke datum men inburgeringsplichtig is geworden en dat men 3 jaar de tijd krijgt om in te burgeren (de inburgeringstermijn). Op de site *Inburgeren in Nederland* staat informatie over het inburgeringsexamen.

Inburgeren kan met het inburgeringsexamen of met het Staatsexamen NT2.

Voor het inburgeringsexamen moet je minimaal niveau A2 halen, het zogenaamde basisoniveau. Niveau A1 is een tussenstapje op de weg daar naartoe. Je leert de taal op een praktisch niveau, zodat je je in veel voorkomende en alledaagse situaties kunt redden.

Het grootste deel van de inburgeraars doet examen op niveau A2.

- Het Inburgeringsexamen is op A2 niveau; het grootste deel van de inburgeraars doet ook examen op dit niveau.
- Het inburgeringsexamen geeft *geen* toegang tot een beroepsopleiding of andere studie.

Het *Staatsexamen NT2 I of II* (NT2-niveau B1 of B2) bereidt je voor op een beroepsopleiding of andere studie.

Dit is niet voor iedereen weggelegd. Je leert hiervoor de taal op een meer schoolse manier, met veel grammatica en spelling en veel aandacht voor schrijven en lezen.

- Staatsexamen I (mbo niveau) toetst of iemand voldoende Nederlands beheerst voor een baan op mbo-niveau of om een beroepsopleiding te volgen op dit niveau (bijvoorbeeld een vakopleiding mbo-3 bij een ROC). Het niveau van Staatsexamen I komt overeen met taalniveau B1.
- Staatsexamen II (hbo- of universitair niveau) toetst of iemand voldoende Nederlands beheerst voor een baan of opleiding op hbo- of universitair niveau. Het niveau van Staatsexamen II komt overeen met taalniveau B2.

Naast de taalonderdelen van het inburgeringsexamen moeten inburgeraars ook het examen Kennis van de Nederlandse Samenleving afleggen (KNS). KNS bestaat uit twee onderdelen:

Kennis van de Nederlandse Maatschappij (KNM) en Oriëntatie op de Nederlandse arbeidsmarkt (ONA)

KNM = Kennis van de Nederlandse Maatschappij

Nederland heeft een eigen cultuur, een eigen geschiedenis en eigen gebruiken. Voor het KNM-examen leert de inburgeraar over de gebruiken in Nederland op allerlei gebieden. Bijvoorbeeld in omgang met mensen in de buurt, in het verkeer en op het werk. Maar ook over hoe het werkt met bijvoorbeeld het scheiden van afval, de overheid, het koningshuis en het openbaar vervoer.

ONA = Oriëntatie op de Nederlandse Arbeidsmarkt

Sinds 2015 is het ONA een verplicht onderdeel van het inburgeringsexamen. Bij het ONA-examen moet de inburgeraar laten zien dat hij weet wat er komt kijken bij het vinden van werk of het starten van een opleiding. De inburgeraar hoeft dus niet werk gevonden te hebben of met een opleiding zijn gestart; hij moet zich vooral goed georiënteerd hebben. Aan het eind van de oriëntatie heeft de inburgeraar 8 resultaatkaarten ingevuld en een eindgesprek gevoerd.

OVERZICHT EXAMENS EN TAALNIVEAUS

Inburgeringsexamen	Staatsexamen I	Staatsexamen II
Lezen - A2	Lezen – B1	Lezen – B2
Spreken - A2	Spreken – B1	Spreken - B2
Schrijven - A2	Schrijven – B1	Schrijven - B2
Luisteren - A2	Luisteren – B1	Luisteren - B2
Kennis Nederlandse Samenleving	Kennis Nederlandse Samenleving	Kennis Nederlandse Samenleving
Oriëntatie Arbeidsmarkt	Oriëntatie Arbeidsmarkt	Oriëntatie Arbeidsmarkt

BIBLIOTHEKEN

Taal is onmisbaar bij inburgering en participatie. Taal leer je het beste als je naast de lessen van een docent ook in het dagelijks leven informeel oefent; bijvoorbeeld via gesprekjes op school of samen met een taalmaatje. De Bibliotheek ondersteunt dit taalleren via het Taalhuis en met allerlei taalprogramma's uit de **Adviescollectie**. Het taalcafé voorziet bovendien in de sociale behoefte van statushouders.

De Bibliotheek helpt, als toegankelijk plek, nieuwkomers een zelfstandig en volwaardig bestaan op te bouwen in de Nederlandse samenleving.

Hier zijn zij welkom in een open leercentrum met pc's, toegang tot educatieve websites, eenvoudige non-formele taalleerprogramma's en taal- en digitale spreekuren. Taalmaatjes gebruiken de ruimte, de faciliteiten en de collectie.

PARTNERS INBURGERNETWERK

De Bibliotheek is een waardevolle partner in het lokale en regionale netwerk dat vluchtelingen ondersteunt. De samenwerking krijgt onder andere vorm bij het bereiken van mensen en het uitvoeren van de programma's. Het is belangrijk om het netwerk en het aanbod goed af te stemmen met het netwerk van het Taalhuis. Belangrijke partners zijn:

- Gemeente
 - De VNG geeft een overzicht van **voorbeelden** van **gemeenten** die aan de slag zijn met de maatschappelijke begeleiding en de participatieverklaring.
- VluchtelingenWerk
 - In alle centrale opvanglocaties en in ruim 70% van de gemeenten zijn de regionale stichtingen van **VluchtelingenWerk** actief om vluchtelingen te ondersteunen tijdens hun asielprocedure en bij hun integratie. Tijdens de integratie is vaak nog juridische begeleiding nodig. VluchtelingenWerk Nederland zet zich ook in voor het naar de arbeidsmarkt begeleiden van vluchtelingen en vervult hierbij verschillende rollen: als expert, als belangenbehartiger, als begeleider en als intermediair.
- Welzijn en maatschappelijke organisaties
- Taalpartners met inburgeringaanbod
- Vrijwilligersorganisatie
- Partners van het Taalhuis
- Nieuwkomersscholen en schakelklassen
- COA

BIBLIOTHEEKPROGRAMMA'S EN ACTIVITEITEN

Landelijk zijn er veel gedeelde voorbeelden van activiteiten en programma's die de bibliotheken voor vluchtelingen ontwikkeld hebben. Het overzicht op de volgende pagina laat de meest gebruikte programma's zien tijdens de verschillende momenten van inburgering.

In de groep **Biebtobieb Vluchtelingen** zijn nog veel meer lokale voorbeelden te vinden. Cubiss maakte een **Marktverkenning Limburg** en een **Marktverkenning Brabant** waarin ook veel good practices te vinden zijn.

Vluchtelingen | Asielzoekers

Partners – AZC, COA, Vluchtelingenwerk, gemeente, Taalhuis

Activiteiten zijn gericht op taal en ontmoeting	<p>In het AZC:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pop-up bibliotheek -Voorlezen <p>In de bibliotheek:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Groepsbezoek van AZC aan bibliotheek en Taalcafé -Internet faciliteit in de bibliotheek
Het taalleren is gericht op woordenschatverwerving	<p>De Bibliotheek heeft kennis over vluchtelingen en taalleren</p> <ul style="list-style-type: none"> -Taalhuis -<i>Spreektaal</i> -<i>Taalkit Dutch</i> -Conversatiegroep

Kinderen

Partners – AZC, COA, Vluchtelingenwerk, Onderwijs (schakelklas en dBos)

Activiteiten zijn gericht op taal, spel, ontmoeting, integratie	<p>In het AZC:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Voorlezen -<i>ThuisTaal Rijnbrink</i> -<i>Een boek voor jou</i> -<i>My book buddy</i> <p>In de bibliotheek:</p> <ul style="list-style-type: none"> -<i>Bereslim</i>
---	---

Statushouders | Inburgeraars

Partners – gemeente, Vluchtelingenwerk, Taalhuis, taalpartners

Activiteiten zijn gericht op taal, ontmoeting, integratie	<p>In de bibliotheek:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Taalcafé -Leesclub -<i>Nieuw in Nederland</i> programma van Theek 5 -Internet faciliteit -<i>Pressreader</i> -<i>DigiD-cursus</i> en <i>Digisterker</i> -Vrijwilligerswerk in de bibliotheek -<i>Voorleesexpress</i>
Taal leren is gericht op inburgering	<p>De bibliotheek heeft kennis over taalleren en inburgeraars</p> <ul style="list-style-type: none"> -Taalhuis -<i>SpreekTaal</i> -<i>Taalhuis Adviescollectie</i> -<i>Oefenen.nl</i> - met Taalklas en Programma Basis inburgering -<i>BOOM NT2</i> – pilot KB -<i>Zoek Werk</i> – pilot KB
Ism Gemeente en partners	<ul style="list-style-type: none"> -Inburgerspreekuur door Taalpartner of Vluchtelingenwerk met <ul style="list-style-type: none"> *informatie over regels rond inburgering, *mogelijkheden voor vrijwilligerswerk en werk -Maatschappelijke begeleiding met <ul style="list-style-type: none"> * introductiebezoek aan de bibliotheek als onderdeel *verzorgen van thema's -Participatieverklaring met <ul style="list-style-type: none"> *bieb

Nieuwe Nederlanders | NT2'ers

Partners – Taalhuis,

Activiteit gericht op verdere integratie	<p><i>Filmclub de Bibliotheek Den Haag</i> <i>OBA Club 2de vaderland</i> de Bibliotheek Amsterdam</p>
Taal gericht op onderhouden	<p>Heeft kennis over taalonderhoud bij NT2'ers</p> <ul style="list-style-type: none"> -<i>Taalhuis Adviescollectie</i> -Taalcafé -<i>Oefenen.nl</i> -<i>BOOM NT2</i> – pilot KB

MEER LINKS

Non-formeel taal leren voor inburgeraars

- *Het Begint met Taal* is het landelijk platform voor taalcoaching aan migranten. Met behulp van vrijwilligers verbeteren migranten hun Nederlands. Het Begint met Taal biedt kennis, trainingen, materiaal, advies en innovatie. Ook wordt er landelijk aandacht gevraagd voor het belang van taalcoaching.
- *NT2 Taalmenu* is een site met oefeningen die kunnen helpen om Nederlands te leren. De site is opgezet door docenten NT2; de meeste oefeningen zijn gratis.

Voorlichting door vluchtelingen

- *Stichting Vluchtelingen Ambassadeurs* organiseert ontmoetingen met vluchtelingen. De Ambassadeurs vertellen hun levensverhaal in de vorm van interactieve gastlessen of workshops.
- Op de site *Ongekend Bijzonder* staan 248 levensverhalen van mensen die de afgelopen veertig jaar als vluchteling naar Nederland kwamen. Het is heel informatief om meerdere mensen te horen praten over thema's als liefde, AZC's, vluchten als kind, de eerste opvang en nog veel meer.

Vluchtelingen Kinderen

- *LOWAN* ondersteunt PO en VO scholen die het onderwijs aan nieuwkomers verzorgen.
- Op de site *Opgroeien in Nederland* maken Syrische professionals met een pedagogische achtergrond (ondersteund door professionals van de GGD-regio Utrecht en Pharos) Arabisch sprekende ouders in Nederland wegwijs in het domein opgroeien en opvoeden.

Feiten en Cijfers

- *VluchtelingenWerk Nederland* geeft cijfers die inzichtelijk maken wie er bescherming zoeken in Nederland en Europa en wat de kenmerken zijn van de vluchtelingen die in Nederland bescherming vonden. Ook een overzicht van de *landen van herkomst* van de vluchtelingen in Nederland.
- De SER geeft op de site *Werkwijzer vluchtelingen* cijfers over o.a. hoe lang vluchtelingen in Nederland verblijven, de in- en uitstroom van de bijstand.

Pharos

- Pharos ondersteunt gemeenten met het kennisdelingsprogramma *gezondheid statushouders*. Om bewoners van asielzoekerscentra te betrekken bij vrijwilligerswerk in de gemeente ontwikkelde Pharos *Aan de slag*.

Juni 2017

de Bibliotheek

en basisvaardigheden

